

Предшколска установа
"Весело детињство"
РАШКА

ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ

Рашка, 2024.године

САДРЖАЈ:

Уводне напомене

1. ПОРТРЕТ УСТАНОВЕ	6
1.1. Локално окружење	6
1.2. Организациона структура установе	8
1.2.1. Објекти установе.....	8
1.2.2. Кадар-структура и број.....	10
1.2.3. Језик на којем се остварује васпитно-образовни рад.....	11
1.3. Култура установе	11
2. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕАЛНОГ ПРОГРАМА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА	12
2.1. Програм васпитно-образовног рада са децом као израњајући програм заједничког живљења	12
2.2. Врсте програма и услуга	13
2.2.1. Преглед облика рада, броја група и деце.....	19
2.2.2. Различити облици и програми васпитно-образовног рада и других облика рада и услуга које остварује предшколска установа.....	20
2.3. Физичко окружење као димензија програма	22
3. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО ДЕМОКРАТСКЕ И ИНКЛУЗИВНЕ ПРАКСЕ	23
3.1. Партнерство са породицом	23
3.2. Повезаност са локалном заједницом	24
3.3. Рад са децом и породицама из осетљивих група	25
3.3.1. Васпитно образовни рад са децом са тешкоћама у развоју.....	26
3.4. Транзиција и континуитет у образовању	26
4. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕФЛЕКСИВНЕ ПРАКСЕ	27
4.1. Заједница рефлексивне праксе: развој праксе, професионални развој и јавно деловање	28
4.2. Праћење и вредновање остваривања предшколског програма	29
4.2.1. Кључни принципи на којима се гради култура самовредновања у установи.....	29

СТРУКТУРА ПРЕДШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Уводне напомене

1. Портрет установе

1. Локално окружење установе
2. Организациона структура установе
3. Култура установе

2. Предшколска установа као место реалног програма васпитно-образовног рада

1. Програм васпитно-образовног рада са децом као израњајући програм заједничког живљења
2. Врсте програма и услуга
3. Физичко окружење као димензија програма

3. Предшколска установа као место демократске и инклузивне праксе

1. Партнерство са породицом
2. Повезаност са локалном заједницом
3. Рад са децом и породицама из осетљивих група
4. Транзиција и континуитет

4. Предшколска установа као место рефлексивне праксе

1. Заједница рефлексивне праксе: развој праксе, професионални развој и јавно деловање
2. Праћење и вредновање остваривања предшколског програма

На основу чл. 58. и чл. 119. Закона о основама система образовања и васпитања ("Сл. гласник РС", бр. 88/2017, 27/2018, 129/21, – др. закон, 10/2019, 27/2018 – др. закон и 6/2020), чл. 17 Закона о предшколском васпитању и образовању ("Сл. гласник РС", бр. 18/2010, 101/2017, 113/2017, 129/21– др. закон, 95/2018 – др. Закон и 10/2019) и чл. 29. Статута предшколске установе „Весело детињство“ Рашка, Управни одбор ПУ „Весело детињство“ Рашка, на својој седници од 00. 09. 2024. године, доноси

ПРЕДШКОЛСКИ ПРОГРАМ ПРЕДШКОЛСКЕ УСТАНОВЕ “ВЕСЕЛО ДЕТИЊСТВО” РАШКА

Уводне напомене

Актив за развој предшколског програма:

1. Виолета Кнежевић, директор – педагошки саветник
2. Милена Белић, педагог
3. Тања Шћеловић, педагог
4. Јасна Петровић, дефектолог
5. Ивана Делетић, стручни сарадник за физичко васпитање
6. Биљана Глишовић, васпитач – самостални педагошки саветник
7. Марина Роглић, васпитач – педагошки саветник
8. Славица Јовановић, главни васпитач
9. Аница Савић, васпитач
10. Андријана Ђурић, васпитач
11. Биљана Павловић, медицинска сестра, васпитач

Предшколска установа „Весело детињство“ Рашка остварује циљеве и задатке предшколског васпитања и образовања, као делатност од посебног друштвеног значаја и као такав самостално израђује свој Предшколски програм.

Основу за дефинисање програмских циљева, задатака и садржаја рада представљају научна достигнућа у области предшколског васпитања и образовања, политика развоја ове значајне делатности, економска развијеност и потребе наше општине, односно реалне потребе родитеља, грађана Рашке.

Полазне основе за израду Предшколског програма рада чине:

- Закон о основама система образовања и васпитања ("Службени гласник РС", бр. 88 од 29. септембра 2017, 27 од 6. априла 2018 - др. закони, 10 од 15. фебруара 2019, 6 од 24. јануара 2020, 129 од 28. децембра 2021.),
- Закон о предшколском образовању и васпитању ("Службени гласник РС", бр. 18 од 26. марта 2010, 101 од 10. новембра 2017, 113 од 17. децембра 2017 - др. закон, 10 од 15. фебруара 2019, 129 од 28. децембра 2021.),
- Правилник о Основама програма предшколског васпитања и образовања Концепција Основа програма – Године узлета ("Сл. гласник РС-Просветни гласник" бр.16 /18.),
- Правилник о ближим условима за остваривање различитих облика и програма васпитно-образовног рада и услуга које остварује предшколска установа (Сл. гласник Р Србије, бр. 80/2021);
- Правилник о врсти, називу, садржају и изгледу образаца евиденција и јавних исправа и начину њиховог вођења, попуњавања и издавања у предшколској установи (Сл. гласник Р Србије, бр. 63 од 4.09.2019.);

- Правилник о ближим условима за утврђивање приоритета за упис деце у предшколску установу („Службени гласник РС” , број 72/09),
- Правилник о критеријумима за утврђивање мањег односно већег броја деце од броја који се уписује у васпитну групу („Службени гласник РС,, број 18/10),
- Правилник о врстама, начину остваривања и финансирања посебних, специјализованих програма и других облика рада и услуга које остварује предшколска установа („Сл. гласник РС “бр26/2013),
- Правилник о стандардима компетенција за професију васпитача и његовог професионалног развоја („Службени гласник РС- Просветни гласник“,бр.16/18)од 17.09.2018.,
- Правилник о стандардима квалитета рада установе („Службени гласник РС- Просветни гласник“,бр.14/18),
- Правилник о вредновању квалитета рада установе („Службени гласник РС, бр.10/19)од 15.02.2019.године,примењује се почев од школске 2019/2020.године,
- Правилник о критеријумима и стандардима пружања додатне подршке у образовању деце, ученика и одраслих са сметњама у развоју и инвалидитетом у васпитној групи, односно другој школи и породици („Службени гласник РС, бр.70/18) од 21.09.2018., а ступио на снагу 29.09.2018.),
- Правилник о модел установи („Службени гласник РС, бр.10/19), ступио на снагу 23.02.2019. године, а примењује се почев од школске 2019/2020.године,
- Правилник о ближим условима за оснивање, почетак рада и обављања делатности предшколске установе („Службени гласник РС - Просветни гласник бр.1/19), који се примењује се од 19.02.2019.године,
- Правилник о Протоколу поступања у одговору на насиље, злостављање и занемаривање ("Службени гласник РС", бр. 46 од 26. јуна 2019, 104 од 31. Јула 2020.),
- Правилник о сталном стручном усавршавању и напредовању у звања наставника, васпитача и стручних сарадника („Службени гласник РС“, број 109 од 19.новембар 2021),
- Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање („Службени гласник РС“, број 74 од 5. октобра 2018.),
- Правилник о дозволи за рад наставника, васпитача, и стручних сарадника („Службени гласник РС“, број 22 од 8.марта 2005, 51 од 12.маја 2008, 88 од 23. октобра 2015, 105 од 18. децембра 2015, 48 од 25. маја 2016, 9 од 21. јануара 2022.
- Правилник о дозволи за рад наставника, васпитача, и стручних сарадника („Службени гласник РС“, број 22 од 8.марта 2005, 51 од 12.маја 2008, 88 од 23. октобра 2015, 105 од 18. децембра 2015, 48 од 25. маја 2016, 9 од 21. јануара 2022.
- Правилник о стандардима квалитета рада установе („Службени гласник РС“ – „Просветни гласник“, бр. 14/2018 од 02.08.2018. године
- Правилник о ближим условима и начину остваривања исхране деце у предшколској установи "Службени гласник РС", број 39 од 25. маја 2018.
- Закон о заштити података о личности („Службени гласник РС“, бр.87/18) од 21.11.2018., у примени од 22.08.2019.,
- Правилник о начину обављања организованог превоза деце („Службени гласник РС, бр.52/19) од 22.07.2019., („Службени гласник РС, бр.61/19) од 29.08.2019.,
- Правилник о превентивним мерама за безбедан и здрав рад за спречавање појаве и ширења епидемије заразне болести (Сл. Гласник РС, бр.94/2020),
- Стандарди квалитета рада предшколских установа,

- Статут предшколске установе "Весело детињство" Рашка,
- Развојни План предшколске установе "Весело детињство" Рашка,
- Годишњи план предшколске установе "Весело детињство" Рашка,
- Каталог уџбеника за предшколску установу одобрених и користиће се од школске 2019/2020 (Просветни гласник бр. 5/2019. од 27.05.2019.године),
- Закон о уџбеницима(Сл. гласник РС бр.27/2018.),
- Акциони план за унапређивање вредноване кључне области у предходној радној години,
- Акциони план за заштиту деце од насиња, злостављања и занемаривања,
- Конкретност програмирања-Основна тежња је да програми буду конкретни, да дају одговор на питање - шта, када, ко, где, а по могућности и како остварује поједине задатке. Предвиђено је када ће који задатак бити реализован и одређени су извршиоци задатака,
- Анализа остварених резултата рада у предходној години,
- Закључак стручних органа установе(посебно потенцирају рад на јачању васпитне и културне функције установе кроз све облике обавезних, додатних и специјализованих активности,
- Сагледавања потреба и интереса деце, родитеља и локалне заједнице,
- Обезбеђивање стручно-педагошког усавршавања васпитача у складу са Законом и потребама нових програма,
- Усклађивање са потребама друштвене средине и реализовање што већег броја активности у сарадњи са друштвеном средином.

Предшколски програм сачињен је на основу Закона о основама система образовања и васпитања, Закона о предшколском васпитању и образовању и Правилника о општим основама предшколског васпитања и образовања. Заснован је на анализи програмских активности у протеклом периоду, процени ефеката мера за унапређивање квалитета рада, сагледавању потреба породица и деце, специфичностима предшколске установе и потенцијалима локалне заједнице. Заснован на Општим основама предшколског васпитања и образовања, документ представља полазиште за флексибилно прилагођавање и конкретизовање концепције у складу са контекстом групе и вртића. Његова функција је пружање основе за развијање квалитетног реалног програма, усклађеног са специфичностима установе и локалне заједнице, чији је главни циљ остваривање добробити деце.

1. ПОРТРЕТ УСТАНОВЕ

1.1. Локално окружење

Општина Рашка је једна од општина у Републици Србији. Налази се у југозападном делу Србије, у Рашком округу. Општина захвата средишњи део Ибарске долине, западне делове Копаоника и источне падине Голије. Град Рашка је смештен у долини где се Трнавска река улива у Рашку, а у наставку се река Рашка улива у реку Ибар.

Предшколска установа „Весело детињство“ са седиштем у Рашки почела је са радом 1977. године, од када се мрежа установе шири.

Сагледавајући потребе породица и деце у нашој средини организованим предшколским васпитањем и образовањем, Предшколска установа "Весело детињство", у сарадњи са оснивачем, Скупштином општине Рашка, сачинила је мрежу предшколских установа и објеката, на основу чега се планира обим обухвата деце за сваку радну годину.

Данас је Рашка, са својим окружењем, општина чији се развој темељи на привреди, а чије су водеће гране индустрија, рударство, туризам и пољопривреда. С обзиром на брдско-планински карактер подручја ослонац пољопривредне производње је сточарство и воћарство.

Град пружа могућности да се из године у годину све више развија, што се одражава на његов изглед и садржаје које нуди својим житељима. На ушћу реке Рашке у реку Ибар, налазе се прелепи објекти дечијег вртића са пространим двориштем. У непосредној близини је основна и две средње школе, чиме је и просторно подстакнута професионална сарадња васпитача и учитеља, а деци олакшан прелазак из вртића у школу. У оквиру Туристичко спортске организације активно делују спортски клубови (карате клуб и одбојкашки клуб „Рашка“, кошаркашки, фудбалски и рукометни клуб „Бане“...), који окупљају децу предшколског узраста, децу школског узраста и омладину. Постоје терени и сале за различите спортове, спортска хала која нуди различите спортско-рекреативне садржаје где се могу пратити спортски, културно-уметнички и музички догађаји у оквиру музичке школе и културно-уметничких друштава који активно делују у нашем граду. Зграда Дома културе, која се налази у близини вртића, је место сусретања различитих генерација и помоције дечијег стваралаштва. Велики број зелених површина у граду, уређена дечија и спортска игралишта и шеталишта, велики градски базен, фудбалско и кошаркашко игралиште позивају на различите активности. Градски парк у центру града окружен је старим зградама раскошне и за овај крај препознатљиве архитектуре и представља омиљено место за шетњу и дружење, нарочито младих и родитеља са малом децом. У средишту се налази градска црква посвећена Светом Архангелу Гаврилу грађена од 1871. до 1874. године.

Недалеко од главног трга, у Ибарској улици се налази један од најстаријих објеката у граду - кућа Курсулића, грађена између 1878. и 1895. године у стилу средњоевропске грађанске архитектуре, по чијем узору су почетком 20. века изграђене готово све куће у граду. Кућа је проглашена спомеником културе и у њој је седиште Центра за културу „Градац“. У приземљу се налази галерија где се излажу дела са међународне ликовне колоније Академија „Јелена Анжујска“ која се крајем јула одржава у порти манастира Градац, као и дела многих других уметника. На спрату здања је градска библиотека, а у поткровљу од 2015. године је и спомен соба посвећена данима када је 1915. године Рашка била ратна престоница Краљевине Србије. У спомен соби куће Курсулића, изложено је и фототипско издање Мирослављевог јеванђеља. У оквиру деловања Центра за културу „Градац“, Рашка се може похвалити и меморијалном собом Милунки Савић, српској јунакињи Балканских ратова и Првог светског рата која се налази у Јошаничкој Бањи.

Камени мост на реци Ибар чија је градња трајала од 1893. до 1895. године, представља још једно аутентично обележје града. Изграђен је на месту где се некада налазила скела. Током окупаторског напада 1915. године, дигнут је у ваздух један део каменог моста, према левој обали реке. Мост је обновљен и доведен у првобитно стање 1925. године.

Као централни део старе средњовековне српске државе Рашке, општина Рашка поседује бројне споменике српске средњовековне културе и писмености, међу којима су најпознатији манастири Градац, Стара и Нова Павлица, Кончул као и многе цркве изграђене у периоду од 11. до 14. века.

Рашка има богату традицију културног и духовног стваралаштва и велики број признатих културних стваралаца у различитим областима духовности који су дали допринос и осигурали вечно трајање. Једна од најпознатијих културних манифестација Центра за културу „Градац“ су „Рашке духовне свечаности“ у оквиру којих се организују и садржаји за децу у којима наша установа традиционално учествује. Све ово чини Рашку живописним и погодним местом за живот.

Оно што битно одређује рашчанску општину и гради њен јединствени лик је чињеница да на њеној територији живи већином српско становништво као и велики број различитих националности. Богатство језика, културе, традиције и обичаја, које се брижљиво негује и чува, уграђено је у лични идентитет сваког од нас, а узајамни односи засновани су на прихватању, уважавању и толеранцији.

У контексту окружења у коме одрастају мали Рашчани, можемо се похвалити веома великим природним ресурсима. Близина Националног парка Копаоник, резервата природе Голија и Јошаничке Бање као балнеолошког насеља са најтоплијом водом у Европи, сврстава Рашку у место богато потенцијалима за стицање знања из различитих области (флоре, фауне, туризма, спорта, рекреације, здравља...). Везе са окружењем најпре се остварују у оквирима које одређује породица, да би се, поласком детета у вртић, оно укључило у процесе којима се те везе проширују, продубљују и даље обогаћују. Ми у Предшколској установи „Весело детињство“, се трудимо да све расположиве ресурсе у окружењу (природне, културно-историјске, образовне, рекреативне, привредне...) у највећој могућој мери користимо, како бисмо код деце изградили осећање да припадају свом окружењу и да оно припада њима.

1.2. Организациона структура установе

1.2.1. Објекти установе

У Предшколској установи „Весело детињство“, васпитно-образовни рад је организован у целодневном, полудневном - четворочасовном програму и поподневној смени.

Предшколска установа „Весело детињство“ своју делатност остварује у наменски грађеним објектима у Рашки, Баљевцу, Јошаничкој Бањи, Биљановцу и Копаонику. (табела бр.1).

Услови у овим објектима су у складу са потребама деце и програмом предвиђеним за рад са децом предшколског узраста. Одржавањем објеката у току радне године стварају се услови за оптималан рад. Други прилагођени простори су просторије основних школа. (табела бр. 2)

Предшколска установа „Весело детињство“ је опремљена средствима потребним за рад и боравак деце у њој, како у целодневном тако и за рад у полудневном боравку и рад у поподневним сатима. Тежимо да опрему равномерно распоређујемо, да се иста стално допуњује и обнавља.

Објекти су у погледу хигијене чисти и даље ће се вршити одржавање свих објеката и њихових дворишта и све неопходне и потребне опреме. Објекти у сеоским насељима, где су смештене полудневне и четворочасовне групе делимично су опремљене неопходном опремом и средствима за рад. Током године детаљно ће се сагледавати ситуација и у складу са финансијским могућностима вршити одређене допуне. Надамо се да ће се у току године наћи могућности да се стање опремљености објеката побољша и омогуће сви услови за нормалан рад. У свакој радној години трудићемо се да побољшамо услове рада и на терену. Деци која путују до најближе школе или установе, где је организован Припремни предшколски програм, биће организован превоз, а новчана средства за превоз обезбеђује општина, чијој служби достављамо списак путника.

У свим објектима вршиће се текуће одржавање објеката, спољашњег простора, опреме и средстава за реализацију основне делатности. Посебним плановима и програмима за опремање, вршиће се одржавање и унапређивање услова рада, поштујући и имајући у виду финансијске могућности за сваку радну годину.

Преглед простора за рад са децом у наменски грађеним објектима

Табела бр.1

Р. бр.	Назив објекта	Број	Капацитет бр. група	Број деце	Пов. објекта	Пов. двориш.
1.	Рашка	1	7	185	876	1.194
2.	Рашка-Анекс	1	12	262	1.170	-----
3.	Рашка	1	5	123	674,8	
4.	Рашка-доградња	1	2	61		
5.	Баљевац	1	5	93	811	1.725
6.	Јошаничка Бања	1	3	33	68	1.321
7.	Копаоник	1	2	27	184,25	/
8.	Биљановац	1	1	5	58,1	/
	СВЕГА	7	37	789	3.842,15	4.240

3.2. Преглед других прилагођених простора за рад са децом

Табела бр.2

Р. бр.	Назив објекта	Број	број група	број деце	површина простора	површ. дворишта
1.	Милатковиће	1	2	24	58,1	
2.	Брвеник	1	2	22	60	
3.	Рвати	1	3	21	120	
	С В Е Г А	3	7	67	238,1	

3.3. Објекти за припрему хране

У кухињи у Рашки, Баљевицу и Јошаничкој Бањи врши се термичка обрада намирница и припрема готових јела, односно оброка за целодневни боравак и то: доручак, ручак и ужина.

Безбедност хране је у складу са „НАССАР“ – ом.

На Копаонику се користи храна из кухиње хотела МК MOUNTAIN RESORT DOO Кораоник.

Табела бр. 3

Р. бр.	Назив објекта	Број	Површина	Капац. доручак	Капац. ручка	Капац. ужина
1.	Рашка	1	50,46	600	600	600
2.	Рашка анекс	1	9,22	-----	-----	
3	Рашка	1		-----	-----	
4.	Баљевац	1	52,65	130	130	130
5.	Јошаничка Бања	1	25	60	60	60

1.2.2. Кадар-структура и број

Сви кадрови ангажовани за васпитно-образовни рад су квалификовани и стручно оспособљени за рад са децом. Са децом јасленог узраста раде медицинске сестре-васпитачи за јаслени узраст. Са децом узраста од 3 године до поласка у школу раде васпитачи са вишом и високом стручном спремом и васпитачи који имају мастер и специјализацију. Установа има једног стручног сарадника-педагога, једног стручног сарадника-дефектолога и једног стручног сарадника за физичко васпитање, а на месту директора налази се педагог. О квалитету исхране деце стара се сарадник за исхрану – нутрициониста, а послове превентивне здравствене заштите обављају медицинске сестре за ПЗЗ. Број ангажованих радника може се видети у табели бр. 4

Табела бр. 4

Ред.	ПРОФИЛ СТРУЧНОСТИ	Број постојећих
------	-------------------	-----------------

1.	ДИРЕКТОР	1
2.	ПОМОЋНИК ДИРЕКТОРА	-
3.	СЕКРЕТАР УСТАНОВЕ	1
4.	СТРУЧНИ САРАДНИК-ЕДУКАТОР И РЕХАБИЛИТАТОР	1
5.	СТРУЧНИ САРАДНИК-ПЕДАГОГ	2
6.	СТРУЧНИ САРАДНИК-ПЕДАГОГ ЗА ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ	1
7.	ВАСПИТАЧ	63
8.	МЕДИЦИНСКА СЕСТРА - ВАСПИТАЧ	22
9.	САРАДНИК-МЕДИЦИНСКА СЕСТРА НА ПРЕВЕНТИВНОЈ ЗДРАВСТВЕНОЈ ЗАШТИТИ	3
10.	СЛУЖБА ЗА ОПШТЕ, ФИНАНСИЈСКЕ И АДМИНИСТРАТИВНЕ ПОСЛОВЕ	3
11.	СЛУЖБА ПРИПРЕМАЊА ХРАНЕ	4
12.	СЛУЖБА СЕРВИРАЊА ХРАНЕ	9
13.	СЛУЖБА ОДРЖАВАЊА ХИГИЈЕНЕ	18
14.	СЛУЖБА ТЕХНИЧКИХ ПОСЛОВА – домар/мајстор одржавање	2
15.	СЛУЖБА ТЕХНИЧКИХ ПОСЛОВА – домар/мајстор одржавање/руковаоц парних котлова	2
16.	ПОМОЋНИ РАДНИК	2
17.	НУТРИЦИОНИСТА	1
15.	Техничар за одржавање одеће	1
	УКУПНО	136

1.2.3. Језик на којем се остварује васпитно-образовни рад

Васпитно образовни рад се остварује на српском језику.

1.3. Култура установе

Наша мисија одређена је теоријско-вредносним постулатима „Година узлета“ – Основа програма предшколског васпитања и образовања. Осликава оно у шта верујемо и што сматрамо вредним и важним, оно чему тежимо, схватајући значај детета, његовог учења, развоја и природе васпитања и образовања на предшколском узрасту као најзначајнијем периоду живота деце и породица.

Ми у ПУ „Весело детињство“, својом стручношћу, компетенцијама и расположивим ресурсима, кроз партнерство са породицом и локалном заједницом, стварамо безбедно, пријатно и подстицајно окружење за боравак деце, подстичемо самосталност, самопоштовање, сигурност у своје снаге, радозналост, жељу за сазнавањем, креативност и слободу у изражавању мисли и осећања код деце. Перспектива детета је основни покретач у грађењу програма заснованог на интегрисаном приступу учењу и заједничком учешћу.

Градимо културу уважавања и узајамне сарадње, негујемо тимски рад и поделу лидерства. Подстичемо континуиран професионални развој, аутономију, креативност и професионалност и проактивно заступамо интересе деце и породица. Негујемо осећање припадности локалној заједници, толеранцију и поштовање различитости.

Мото: Слобода мисли и осећања, корене има у игри и знању, „Весело детињство“ подршку ствара, кроз односе и делање за добробит се стара. Заједничким снагама

узлетимо до знања, уз истраживање и игру до васпитања и образовања! Дајмо деци крила да могу да полете.“

2. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕАЛНОГ ПРОГРАМА ВАСПИТНО-ОБРАЗОВНОГ РАДА

Предшколска установа као место реалног програма заснива се на сагледавању и разумевању теоријске концепције Основа програма предшколског васпитања и образовања и реалног програма који се остварује у контексту васпитно-образовне праксе.

2.1. Програм васпитно-образовног рада са децом као израњајући програм заједничког живљења

Предшколска установа „Весело детињство“ се континуирано развија у правцу демократске, инклузивне и рефлексивне праксе, градећи реалан програм у конкретном контексту, заједничким учешћем деце и одраслих. Усмерени смо да подржимо добробит деце, породице и аутономију, креативност и професионалност практичара. Програм се гради кроз заједничко учешће свих учесника – деце, породице и васпитача, у конкретном контексту заједнице којој сви припадамо, полазећи од концепције Основа програма. Програм није унапред прописан, већ је израњајући, јер се односи на конкретну децу њихове породице и развија се уважавајући специфичности животног окружења породица и вртића.

Циљ предшколског васпитања и образовања у односу на дете је подршка добробити детета кроз односе и делање. Наша установа је, вођена овим општим циљем, поставила развојне циљеве за период који су усмерени на стварање подстицајног окружења за развој и учење деце, грађење квалитетних односа међу децом, одраслима и са локалном заједницом, развијање програма који ће бити заснован на реалним животним искуствима деце и усмерен на ситуације које су за њих смислене, оснаживање рефлексивности и тимског рада практичара и повезивање у истраживачку заједницу која гради квалитет предшколског васпитања и образовања.

Смернице за креирање квалитетног реалног програма налазимо у принципима који су дати у „Годинама узлета“:

- принцип усмерености на односе;
- принцип животности;
- принцип интегрисаности;
- принцип аутентичности;
- принцип ангажованости;
- принцип партнерства.

Принципи развијања реалног програма подржавају грађење и неговање односа уважавања, сарадње, одговорности и заједништва. Заједништво је организовано око смислених ситуација (интегрисаног) учења које израњају из искуства, питања, догађаја, збивања у групи и заједници. Сваки члан заједнице је уважен у својој аутентичности. Негује се индивидуализовани приступ сваком детету, уз подршку деци са сметњама у развоју и инвалидитетом и деци из других осетљивих група. У развијању програма фокус је на уважавању перспективе деце и породице и повезивању са локалном заједницом.

Циљ програма предшколског васпитања и образовања јесте подршка добробити детета, те програм који се развија са децом има за циљ подршку добробити, а то значи осмишљавање и обезбеђивање различитих прилика деци у вртићу у којима ће се они:

- осећати сигурно, испуњено и срећно, где ће осећати припадност и бити укључена у заједницу вршњака и одраслих, усклађено са правилима, нормама и захтевима окружења;
- моћи да упознају и истражују свет око себе, изражавају се на различите и креативне начине, да посматрају, питају, размењују, истражују, да се изражавају креативно и

маштовито, да бирају и преузимају иницијативу, да спознају своје снаге и могућности, да допринесе и виде да је њихов допринос препознат и важан...

- да праве добар избор, доносе одлуке и преузимају одговорност, да управљају својим емоцијама и разумеју емоције других, да успешно комуницирају и сарађују са другима, преговарају, договарају се и разрешавају конфликте, да прихватају промене, да буду отворени и флексибилни...

- да буду укључени у заједницу вршњака и вртића, укључени у разноврсне, креативне и сврсисходне активности, саслушани и уважени, окружени довољно познатим и истовремено новим изазовима, прихваћени у својој јединствености, физички активни, пријатељи са неким...

Полазећи од чињенице да дете учи сопственим чињењем и у заједничким активностима са вршњацима и одраслима, реални програм ће омогућити активно учешће деце у игри и другим приликама које се односе на животно – практичне ситуације (рутине, ритуале, аутентичне ситуације у вртићу или блиском окружењу детета) и ситуације планираног учења.

2.2.Врсте програма и услуга

Предшколска установа „Весело детињство“, кроз сарадњу са локалном заједницом и родитељима, континуирано ради на повећавању обухвата деце, видљивости рада установе и промоцији значаја раног развоја. У оквиру редовних програма осмишљавамо и стварамо различите начине за пружање додатне подршке деци и породици и дајемо прилику деци да учествују у животу заједнице и користе могућности које она нуди као подстицај за учење и рани развој у циљу добробити читавог друштва.

У оквиру делатности организовани су различити облици рада са децом: целодневни боравак за децу узраста од 1 до 5,5 година, целодневни и четворочасовни припремни програм у години пред полазак у школу, посебни и повремени програми.

Васпитно-образовни рад у ПУ „Весело детињство“ је организован у целодневном, полудневном - четворочасовном програму и поподневној смени.

У целодневном боравку радно време је прилагођено потребама родитеља и то од 5.³⁰ до 16.³⁰ часова. У другој смени радно време је од 11.⁰⁰ до 20.⁰⁰ часова. Све васпитно-образовне групе полудневног боравка раде по четири сата дневно, а радно време у већини група је од 7.⁰⁰ до 12.⁰⁰ часова, изузев Рашке где радно време може бити од 15.⁰⁰ до 19.⁰⁰ часова.

Одступање од наведеног радног времена је у сарадњи са родитељима и условљено је начином и организацијом рада у школама где су лоциране групе. Васпитно-образовне групе четворочасовног програма свој рад прилагођавају раду школа. Деца која ће похађати предшколски програм у години пред полазак у школу, из удаљенијих села путоваће о трошку општине до најближег места где је програм организован, а све поштујући нормативе које је за минимум броја деце прописало Министарство просвете, науке и технолошког развоја.

Насеља у нашој општини веома су разуђена и удаљена једна од других па је план груписања деце следећи: деца из Трнаве, Казновића, Руднице, Новог Села биће смештена у Рашки. У Милатковићу, Рватима и Брвенику је организован Припремни предшколски програм. Васпитачи ће путовати од места боравка до места где је организован Припремни предшколски програм.

Рад са децом са сметњама у развоју остварује се у редовним групама, уз организовање подршке коју, на основу процене интерресорне комисије, деци пружа дефектолог у сарадњи са васпитачима. У установи су ангажована и лица која су лични пратиоци за помоћ деци са сметњама у развоју у образовним установама у Општини Рашка.

У установи се остварује и програм физичког васпитања који се реализује у редовним групама у сарадњи са сарадником за физичко васпитање.

У току летњег распуста све васпитно-образовне групе полудневног четворочасовног програма престају са радом. Ове групе не раде ни у току зимског распуста. Целодневни

боравак ради током целе године и не престаје са радом с тим што у летњем периоду долази до другачије организације рада због коришћења одмора радника, родитеља и деце.

Васпитно-образовни рад са децом узраста од 1 године до поласка у школу.

Васпитно-образовни рад се реализује према програму Основа програма Године узлета који се заснива на примени реалног програма у Установи. Вртић је место заједничког живљења деце и одраслих, простор демократсе и инклузивне праксе и место у ком се развија рефлексивна пракса свих учесника у коме је циљ подршка добробити детета.

Основе програма се заснивају на следећим претпоставкама о детету и његовом учењу:

- дете је целовито биће које учи кроз оно што чини и доживљава - његово физичко, емоционално, социјално, језичко, чулно, когнитивно учење узајамно је повезано и одвија се симултано;
- дете је активни учесник заједнице вршњака и одраслих - ствара односе и идентитет у различитим заједницама којима припада;
- дете је компетентно биће - оно је учесник сопственог учења и развоја;
- дете има урођену мотивацију да учи;
- учење се не дешава кроз директно подучавање већ кроз игру и игралике активности;
- игра је најзначајнија активност детета - кроз игру дете доживљава, проширује и прерађује своја искуства, гради сазнања о себи и свету;
- учење је процес заједничке конструкције знања са вршњацима и одраслима у ситуацијама које за дете имају лични смисао;
- дете користи различите начине изражавања и упражњава различите стилове учења..

Програм неге и васпитно-образовног рада деце у Установи започиње програмом адаптације, коме се посвећује посебна пажња обзиром на значај континуитета дечијих искустава при преласку из породичне у нову средину. Адаптација деце у Установи спроводи се у неколико корака. Након уписа деце организују се родитељски састанци или индивидуални разговори са родитељима у циљу пружања осећаја добродошлице, међусобног упознавања и успостављања поверења. Том приликом родитељи и деца обилазе простор, упознају се са васпитачима и другом децом, добијају основне информације о процесу адаптације. Са друге стране, васпитачи упознају дете, његове навике, посебна интересовања, склоности и особености, као и потребе конкретне породице. Тада се кроз заједнички договор родитеља и васпитача израђује план адаптације за дете. Неодвојиви део процеса адаптације представља и боравак родитеља у групи. Током прве недеље боравка у Установи, а по потреби и дуже, мање групе деце и родитеља бораве у организованој средини, заједнички се играју и друже. Васпитачи унапред пажљиво бирају и врше понуду различитих средстава и материјала и осмишљавају конкретне активности за новоуписану децу и чланове њихових породица. Оваква пракса помаже деци да стекну сигурност у новом окружењу, а такође и родитељима да развију позитиван став према Установи и поверење у васпитаче. Током целокупног периода адаптације родитељима се обезбеђује стална стручна подршка и врши се заједничко праћење и прилагођавање тока адаптације. И након адаптације, рутине се успостављају у складу са индивидуалним ритмом сваког детета и усаглашено са породицом.

Континуирано структурирање подстицајне и инспиративне средине за игру и учење у којој ће деца имати прилику да развијају свој програм према сопственом темпу је и даље задатак који треба развијати. На тај начин се подржава ситуационо учење деце и развијање различитих тема или пројеката.

Простори у Установи треба да буду предвидиви и сигурни за децу и на тај начин их позивати на игру и истраживање, а то су: сензорна, кинестетичка, литерарна, целина за конструисање, за визуелне уметности, за симболичку игру, за скривање и осамљивање и простори за истраживање светлости и сенки. Просторне целине се мењају у складу са дечјим афинитетима и интересовањима што подразумева континуирану допуну и уношење

различитих средстава и материјала како би се проширила игра и истраживање деце. Опремљени простор треба да је приступачан и доступан за децу са класификованим материјалима, средствима и играчкама чиме се подстиче њихова самосталност и могућност избора. Простор реалног програма је доминантно опремљен:

- мноштвом неструктурираног и полуструктурираног материјала, који могу да се користе на различите начине и који омогућавају различите начине изражавања;
- различитим сензорним материјалима којима се подржавају сензорна искуства и активности и практична манипулација (истраживање текстура, мириса, звукова, тонова, мелодија, покрета);
- природним материјалима и елементи природе и релјефима;
- реалним и аутентичним предметима и материјалима.
- различити ликовни материјали и реквизити.
- материјали и производи којима се подржава развој ране писмености (штампани материјали, плакати, књиге и сликовнице, мапе, шеме, различите врсте прављених календара и скала, графички симболи...).

Квалитетно физичко окружење у вртићу (унутрашњост вртића и дворишта и локално окружење) треба да служи деци за различите начине сусретања и заједничког учешћа међу вршњацима и другим одраслим, сарадњу, позитивну међузависност, уважавање посвећености у активности и иницијативност, истраживање, експериментисање и стваралаштво, различитост, припадност и персонализованост, телесни, сензорни и естетски осећај и зачудност. Развијање реалног програма који подржава ситуационо учење и развијање различитих тема и пројеката као и да пружа имогућности за различите начине кретања, коришћења сопственог тела и истраживање телом. Целокупан простор одражава актуелне процесе и активности и пружа подршку дечјем учешћу и учењу кроз: дечје радове, фотографије, тродимензионалане конструкте, производе дечијих активности. Промене у простору треба да су видљиве и да се исти, богати материјалима, новим провокацијама за учење и игру и производима насталим у раду са децом или онима који су у настајању кроз заједнички рад медицинских сестара, деце и родитеља. На тај начин се пружа могућност детету да буде посвећено својој активности, може да се осами, прави изборе, самостално је и независно, осећа се сигурно, пријатно и опуштено, задовољава своју радозналост, ствара односе са другом децом, ради са другима, сарађује, комуницира, размењује, активно је, креативно, експериментира, изражава се на различите начине, има континуитет активности, види свој процес учења, идеје и производе, доживљава простор као свој.

У вртићу се подржава интегрисано учење као повезано искуство онога што дете чини и доживљава у ситуацијама које су смислене и које повезују смисао. Дете учи делањем кроз богате размене са вршњацима и одраслима и кроз богато аутентично искуство, кроз јединство мисли доживљаја и акција у ситуацијама игре и акција где се подржава позитивни однос према учењу и развој дететових диспозиција кључних за свако даље учење.

Вртић као место заједничког живљења деце различитог узраста, подразумева и сталну међувршњачку интеракцију. Повезивање деце различитог узраста остварује се на различите начине: помоћ старије деце млађој у дневним рутинама, игра у заједничким просторима (холловима, тераси, дворишту), заједничка игра и истраживања деце различитог узраста у оквиру неке теме/пројекта, активности „деца за децу“ (позоришне представе, причање прича ...), израда различитих играчака и средстава за млађу децу и заједничка игра са њима (звечке, уметалке, сликовнице, скривалице...), заједничке прославе тема/пројеката...

Развијање реалног програма покреће се се кроз животно-практичне ситуације које чине део контекста деце и одраслих у вртићу као и учествовање у планираним ситуацијама учења које покрећу делање деце и смислено се развијају кроз теме и пројекте.

Васпитачи подржавају процес учења и игре деце покрећући и осмишљавајући различите пројекте у које се укључују родитељи и други учесници, и то кроз следеће кораке:

- отварање пројекта

- развијање пројекта
- затварање пројекта.

Идеја за покретањем одређеног пројекта настаје из ситуација у којима се група деце бави за њих смисленим активностима или је покренута одређеним доживљајем. На основу укључености у дечију игру, слушања идеја и питања деце, искустава која деле деца и одрасли, уочавања проблематике, ситуација и догађаја који зокупљају, зачуђују и интересују децу, васпитачи добијају почетне идеје за могући пројекат. Истражујући различите изворе и размишљајући о томе шта је за дете смислена проблематика, уносе се подстицаји (провокативни материјали, средства, питање, проблем, прича, филм и др.) који децу инспиришу, стварају доживљај, чуде и покрећу на истраживање. Од начина на који деца реагују на ове почетне провокације, њихових исказаних и уочених претходних искуства и разумевања, претпоставки и теорија везаних за покренуту проблематику, идеја и питања које износе, уобличава се и основно питање које се истражује, односно сврха или циљ пројекта (шта се њиме хоће, зашто то радимо, зашто је он важан, шта је крајњи циљ нашег истраживања, које промене желимо да остваримо). Деца и васпитачи се, затим, договарају о томе како да се истраживање започне. У овој фази у којој је код деце покренут доживљај и инспирација за истраживање, породице се упознају са сврхом пројекта и позивају на укључивање и давање идеја и предлога. Смисао ових пројеката је у томе, што деца кроз за њих смислене активности, уче како се учи а уз подршку њиховом активном учешћу и подстицање заједништва и партнерства са различитим учесницима.

Пројекат се развија кроз аутентични низ међусобно повезаних ситуација кроз које деца на интегрисан начин истражују за њих смислена и изазовна питања и проблеме на путу остварења циља пројекта. При томе, истраживања деце и одраслих врше се коришћењем различитих извора сазнања:

- у вртићу: сликовнице, енциклопедије, ситуационо учење, истраживање са познаваоцима проблематике и другим одраслима из локалне заједнице, интернет, филм и др.;
- локална заједница: као место чије ресурсе треба да упознам, нађемо и користимо за истраживања на аутентичним местима у локалној заједници, у природним окружењима, институцијама, са познаваоцима проблематике из локалне заједнице како би деци помогли да нађу решење/одговоре на своја питања.

Деца се подстичу да своја истраживања и представљање сазнатог врше на различите начине, бирајући за то различита места у вртићу, у складу са сопственим стилем учења и изражавања, а кроз: игру, покрет, цртање, сликање, обликовање, конструисање, приче, музику, различите графичке приказе, фотографисање, снимање итд.). Пројекат укључује сталну рефлексију процеса учења, како од стране васпитача, тако и од стране деце. Истраживања деце и одраслих током трајања пројекта се продубљују кроз баланс, са једне стране, новонасталих дечијих питања, иницијатива и фасцинација, и провокација које уносе васпитачи, са друге стране. На основу тога, васпитачи планирају наредни корак-два у пројекту, односно наредну ситуацију за учење, при чему су и сами учесници у истраживачком процесу заједно са децом и одраслима.

Доминантни начин рада је рад у малим групама, у пару, али и индивидуално. Заједничка окупљања организују се у функцији договора, представљања истраживања и сл. Ритам дана је флексибилан и одређен само оброцима и временом за одмор, док се дечије активности и истраживања дешавају током целог дана, а не само у преподневним часовима. Васпитач је учесник и моделатор истраживања, а не неко ко директно подучава.

Сваки пројекат завршава се слављењем – његовим представљањем и дељењем са другима кроз одабране начине изражавања. На тај начин, прави се повратак у истраживање и сагледава цео процес развијања пројекта онако како га виде деца – од његовог покретања до решења до кога се дошло и настанка одређене промене у њиховом окружењу.

Програм и дечије учење видљиви су за дете кроз персонализацију простора: изложени материјали у соби и на зидовима одражавају процес и активности који се одвијају у групи,

видљиви су продукти и континуитет активности деце и других учесника. Чињење процеса учења видљивим остварује се, пре свега, кроз почетне, процесне и завршне паное који прате сваку од фаза у развијању пројеката. Почетним паноом документује се отварање пројекта, кроз: полазне идеје и активности, радове који представљају дечија искуства и доживљаје, позиве родитељима за учешће, предлоге и идеје родитеља, најаву активности везаних за пројекат. Процесни пано приказује како се пројекат развијао кроз различите начине представљања: фотографије чиме се деца и одрасли баве у пројекту, белешке деце и васпитача, дечије радови и др. Коначно, завршни панои документују затварање пројекта кроз: фотографије слављења учења у пројекту, запажања деце и родитеља о пројекту.

Дечије учење и развој документују се кроз дечији портфолио, а развијање реалног програма кроз пројектни портфолио, почетне, процесне и завршне паное.

Како би се реални програм развијао на описани начин, најзначајније улоге и задаци васпитача су да:

- Обезбеђује флексибилан али устаљени ритам дана;
- Преноси практичне задатке на децу у обављају дневних рутина;
- Континуирано реорганизује простор подстицајан за игру и истраживање;
- Обезбеђује довољно времена за игру, посматра је, укључује се и проширује;
- Помаже деци да се укључе у игру и истраживања, води дијалог са децом о игри;
- Развија заједништво;
- Фокусира се на процес учења, а не на продукт;
- Омогућава деци да се баве оним што за њих има смисла, што их чуди и занима;
- Моделује истраживачки однос у учењу, истражује са децом;
- Омогућава деци различите изворе учења и подршке;
- Омогућава деци да развијају различите врсте ране писмености (језичке, математичке, визуелне) стварањем ситуација за њихово смислено коришћење;
- Подстиче децу на различите и креативне начине изражавања;
- Приближава деци културно наслеђе непосредне и шире заједнице као и човечанства;
- Омогућава деци различите изборе кроз различита средства и материјале и начине изражавања;
- Подстиче децу да развијају и преиспитују своје „полазне теорије” о различитим појавама;
- Подржава децу да заједнички предвиђају, замишљају, постављају питања једни другима и траже различите начине решавања проблема;
- Помаже деци да на различите начине документују своје учење.

Током развијања програма, преузимајући различите поменуте улоге, васпитач ће стварати:

- услове којима се доприноси развоју диспозиција за целоживотно учење (отвореност, радозналост, отпорност, рефлексивност, истрајност, поверење у себе и сопствене могућности, позитиван лични и социјални идентитет);
- прилике да деца учешћем у пројектима упознају, истражују и преиспитују различита подручја људског сазнања, различите продукте културе и начине грађења и изравања значења;
- могућност и прилике да породице активно учествују у васпитању и образовању своје деце у вртићу, развијају своје родитељске компетенције;
- могућности за коришћење ресурса локалне заједнице – школе, центри културе, спорта, рекреације, отворени простори, друге институције локалне средине...као просторе заједничког учешћа деце и одраслих у учењу и грађењу смисла, кроз дијалог и узајамну подршку;
- услове за неговање културе вртића: сарадња и колаборација, заједништво, демократичност и инклузивност, одговорност за континуирано учење и развој.

Предшколски програм у години пред полазак у школу, иако у документу није издвојен као посебна целина, садржан је кроз дефинисање општих циљева Основа програма, а усмерен на развој диспозиција за учење и компетенција за целоживотно учење у складу са принципима развијања реалног програма, у реалном контексту васпитно – образовне праксе.

У години пред полазак у школу, постављени су следећи приоритети:

- Да сва деца предшколског узраста, кроз подршку њиховој добробити, имају једнаке могућности за учење и развој;

- Да деца развијају диспозиције за целоживотно учење, као што су: отвореност, радозналост, отпорност, рефлексивност, истрајност, поверење у себе и своје могућности и позитивни лични и социјални идентитет, чиме се постављају темељи развијања образовних компетенција.

Предшколски програм у години пред полазак у школу такође се развија као подршка ситуационом учењу и кроз развијање различитих пројеката на начин и са значајем поменутих у претходним деловима, при чему је задатак васпитача да на индиректан начин утиче на општу припремљеност деце за полазак у школу, тако што ће обезбедити услове да заједно са децом трага за одговорима на питања која су пре свега смислена за дете и да кроз развијање пројеката унутар група омогући деци да заједно уче и напредују.

Развијање реалног програма остварује се кроз интегрисан приступ и рад са децом на темама/пројектима са циљем да се истражује и трага за одговорима на питање или проблем који деца уочавају, при чему тражење решења за децу представља изазов.

У развијању програма фокус васпитача је на стварању прилика за учење као интегрисаног искуства детета кроз оно што чини(делање) и онога што ради (односи), а не према унапред испланираним појединачним активностима или издвојеним садржајима подучавања.

На тај начин деци је омогућено:

- да се баве оним што за њих има смисла, што их занима;
- развијају различите врсте писмености(језичке, математичке, визуелне) и изналазе ситуације за њихово смислено коришћење;

- развијају кључне образовне компетенције за целоживотно учење: комуникација на матерњем језику, комуникација на другом језику, математичке, научне и технолошке компетенције, дигиталне, друштвене и грађанске компетенције, иницијатива и предузетништво, културолошка свест и изражавање, учење учења;

- да истражују различите изворе учења и подршке: различита места, институције и организације, појединци у локалној заједници, породица, друга деца и одрасли, штампани, дигитални и други извори;

- да се на различите начине и креативно изравају(визуелно изражавање, покрет, плес, изражавање гестом, певање, звук и музика, причање, драматизација, невербална комуникација, грађење у простору...)

- користе говор у тумачењу својих мисли и доивљаја и да проширују своје разумевање себе и света који их окружује кроз говорно изражавање;

- уче истражујући..

Иако важан за целокупни предшколски период, посебно важан аспект припреме за школу односи се на увођење деце у свет писмености. Рана писменост се развија у подстицајном језичком окружењу кроз активности у којима различити начини симболичког бележења и писана комуникација имају сврху и смисао за дете у самој активности, а не кроз издвојено подучавање деце читању и писању. Васпитачи омогућавају деци да развијају различите врсте ране писмености (језичке, математичке, визуелне) стварањем ситуација за њихово смислено коришћење, и то кроз:

- Коришћење симбола у игри –деца стварају симболе тако што откривају различите начине симболизовања искуства (цртање, прављење модела, креативни покрет, говор, претварање, прерушавање); симболима повезују реалне радње, предмете, поступке са замишљеним концептом у игри; укључују и комбинују симболе различитих култура;

- Развијање симболичког изражавања у животно практичним ситуацијама - симболичко изражавање се развија у аутентичним ситуацијама (деца обележавају, дизајнирају, користе бројеве, збрајају ...), користе личне и симболе других култура; у животним ситуацијама користи знаке из различитих сфера људске делатности као начин комуникације;

- Развијање симболичког изражавања у планираним ситуацијама учења – деца упознају различите симболе и начине њиховог коришћења у комуникацији са другима; представљају на властити начин оно што доживљавају, замишљају и маштају; испитују различите начине коришћења уметничких материјала и преиспитују процес стварања; развијају различите начине вербалне комуникације кроз риме, причање прича, језичке игре; истражују различите графичке симболе и користе их у смисленим контекстима; овладавају различитим начинима представљања користећи различите медије и технологију;

- Развијање свести о важности и корисности различитих начина графичког и других начина симболичког представљања кроз стварање прилика за њихову практичну употребу у игри.

Такође важан аспект припреме за школу односи се на подршку развијању важне компетенције за целоживотно учење - учењу учења (поред осталих компетенција). Ова компетенција се развија подршком деци да освешћују процес властитог учења (запитаности, постављања питања, развијање сопственх теорија и хипотеза, решавања проблема, проналажење различитих извора информација, заједничко долажење до решеања, конструкција знања, промишљање, преиспитивање и др.). Учење учења је смислено повезано са игром, активношћу и ситуацијом у којој дете учествује и кроз укључивање деце у развијање програма. Васпитач помаже детету да свој процес учења освешћује, прати и процењује, тако што га моделује, даје лични пример у истраживању и подржава га документацијом о учењу видљивом у простору.

Приоритени задаци ове године биће усмерени ка даљем , континуираном развијању реалног програма у вртићима кроз :

- стварање подстицајне и изазовне средине за игру и учење деце
- подршка грађењу односа у вртићу
- грађење културе заједништва
- развијање тема/пројеката у функцији подршке добробити деце , а у складу са дефинисаним принципима
- рефлексија васпитне праксе и
- унапређивање професионалних компетенција васпитача и стручних сарадника

Имплементацијом програма Године узлета тежимо ка развијању заједнице учења свих учесника у васпитно-образовном процесу са циљем смисленог и квалитетног развоја програма и културе у сваком вртићу. Заједница учења треба да буде базирана на отворености сваког учесника ка реалним променама како групе тако и личних професионалних у контексту социјалних интеракција које омогућавају суочавање различитих перспектива и размену и тиме се подржавају и подстичу нови приступи. Континуираним радом свих учесника у васпитно-образовном процесу кроз заједничке састанке, активности, посете, размене, радиће се на разумевању и смисленом раду по програму Године узлета и начину његове примене.

2.2.1.Преглед облика рада, броја група и деце

Основна делатност предшколске установе реализује се кроз редовне облике рада чија је функција свеобухватна нега, васпитање и образовање деце од годину дана до поласка у основну школу.

- Васпитно-образовни рад са децом узраста 1-5,5 година;
- Предшколски програм у години пред полазак у школу од 5,5 до 6,5 година (целодневни, полудневни, четворчасовни)

Преглед облика рада, броја група и деце

<i>Ред.бр.</i>	<i>Облици рада</i>	<i>Број група</i>	<i>Број деце</i>
1.	целодневни боравак-вртић	31	656
2.	Целодневни ПП	9	179
3.	Полудневни ПП – 4 сата дневно	2	11
4.	Различити облици и програми васпитно-образовног рада	2	10
	УКУПНО	44	856

Установа, полазећи од законом прописаних циљева и принципа система предшколског васпитања и образовања, поред редовних релизује и друге, различите облике и програме васпитно-образовног рада у циљу унапређивања квалитета васпитно-образовног рада, повећања обухвата деце, ширења разноврсности програмске понуде у складу са потребама породице и деце и специфичностима локалне заједнице.

2.2.2. Различити облици и програми васпитно-образовног рада и других облика рада и услуга које остварује предшколска установа

Облик је организациона форма у оквиру које се реализује одређени програм васпитно-образовног рада. Облик је дефинисан својом функцијом (свеобухватна нега, васпитање и образовање или васпитно-образовни рад у оквиру појединог подручја); циљном групом (деца; породица); просторном организацијом (у установи или на другим местима) и временском организацијом (трајање: целодневни, полудневни, краћи; динамика: континуирани, повремено).

Програм је текстуални програмски оквир (нацрт) на основу којег се реализује и развија васпитно-образовни рад (реални програм) у одређеном облику.

Услуга је по својој намени пригодна понуда организованих активности и акција, курсева, клубова и других видова специфичне понуде намењене деци и породици, мимо редовних и различитих облика рада и васпитно-образовних програма установе.

Установа остварује своју делатност кроз различите облике и програме васпитно-образовног рада са сврхом:

- подршке добробити детета кроз квалитетно васпитање и образовање које пружа једнаке могућности деци за учење и развој;
- подршке и пружања могућности и прилика породицама да бирају облик и програм на основу својих потреба;
- стварања могућности да предшколска установа и друга окружења у локалној заједници постану места заједничког учешћа деце и одраслих.

Основна делатност предшколске установе реализује се кроз редовне облике рада чија је функција свеобухватна нега, васпитање и образовање и намењени су деци од годину дана до поласка у основну школу (јасле, вртић, предшколски програм у години пред школу). Васпитно-образовни рад у оквиру ових облика се заснива на Основама програма предшколског васпитања и образовања и развија на начин дефинисан Основама програма.

Установа, полазећи од законом прописаних циљева и принципа система предшколског васпитања и образовања, поред редовних реализује друге, различите облике и програме васпитно-образовног рада у циљу унапређивања квалитета васпитно-образовног рада, повећања обухвата деце, ширења разноврсности програмске понуде у складу са потребама породице и деце и специфичностима локалне заједнице.

Под различитим обликом подразумева се облик који је по једној или истовремено више карактеристика специфичан у односу на редовне целодневне и полудневне облике, а у оквиру којег се остварује одговарајући програм.

Различити облици могу бити специфични:

- по функцији, усмерени на поједина подручја васпитно-образовног рада (у оквиру којих се реализује на пример: програм развоја стваралаштва; програми засновани на уметности, науци, култури, покрету и физичкој активности; програми подршке игри као што су играоница, игровница);
- по просторно-временској организацији (на пример: путујући вртић; програм у природи, у музеју, библиотеци, у здравственој установи, у школи и у другим установама и организацијама и просторима у локалној средини);
- по томе коме су намењени, односно по циљној групи учесника програма (на пример: са децом на болничком лечењу; са децом у сеоским срединама – путујући вртић; са децом и породицом, на пример: програм кућне посете; са породицом, на пример: програми јачања родитељских компетенција, саветовалиште за породицу, клуб родитеља; програм заснован на повезивању у заједници, на пример: игровница);
- по временској динамици и трајању (континуирани или повремени; свакодневни или периодични током недеље; целодневни, полудневни или краћи).

Под различитим програмом подразумева се одговарајући текстуални програмски оквир (нацрт) којим се дефинише програм у складу са специфичностима облика и концепцијским полазиштима Основа програма и на основу којег се развија реални програм у датом облику.

Развијање реалног програма може да се заснива на различитим приступима и начинима планирања као што су: тематско-пројектно планирање; радионице; планирање окружења за учење; планирање засновано на уметности и стваралаштву (атеље, студио) и други приступи у развијању програма који су у складу са полазиштима Основа програма о детету, програму и предшколском васпитању и образовању.

Установа може, с циљем прилагођавања потребама деце и породице, да организује и друге облике рада и услуга (у даљем тексту: услуге) за децу и породицу. То могу бити различите специфичне понуде организованих активности као што су: зимовања, летовања, излети; сервис за чување деце; библиотека; игротека; позоришне представе, концерти и слично; клубови и курсеви (на пример: спортски клуб, клуб љубитеља природе, курсеви страних језика, балета и слично).

Услуге могу бити финансиране од стране оснивача, донатора, родитеља или других заинтересованих лица, у складу са законом.

У понуди услуга установа се руководи најбољим интересом детета и води рачуна о праведности, кроз доступност услуга за децу и уважавање социо-економских могућности породица.

У организовању различитих услуга, установа води рачуна о континуитету редовних васпитно-образовних програма, о ритму дана, распореду дневних активности и оптерећењу деце, односно о усклађености васпитно-образовног деловања како у току дана тако и у дужем временском периоду.

Време реализације услуге и њено трајање, у складу са утврђеним потребама деце и породице и сходно природи услуге, установа утврђује Годишњим планом рада, а по прибављеном мишљењу савета родитеља.

У оквиру реализације садржаја и активности заснованих на Основама програма предшколског васпитања и образовања, ПУ "Весело детињство" остварује и посебне програме који имају за циљ богаћење садржаја васпитно-образовног рада са децом и пружање додатне подршке деци и породици.

Јавни наступи и стваралаштво деце репрезентоваће се у установи, граду, Дому културе, радним организацијама, хали спортова, зависно од повода и садржаја а уз активно учешће родитеља и свих заинтересованих, кроз прославу теме/пројекта. Неке од активности су: Обележавање Дана Општине, Дечја недеља, Дани здраве хране, Новогодишње свечаности, Дан Установе, Дан планете Земље, Дани Краљице Јелене, Излет, Представљање пројекта у току радне године. Представљање достигнућа запослених на међународним и републичким конференцијама.

Ови програми организују се као прослава теме/пројекта, обележавање празника, разних свечаности, значајних датума и манифестација, акција (спортске, добротворне, рекреативне, акције промоције дечјег стваралаштва...), а све у складу са дечијим интересовањима и темом/пројектом.

Програми који се реализују у нашој установи

- Програм у Биљановцу-играоница
- Програм на Копаонику-играоница
- Почетно учење енглеског језика

<i>Програм</i>	<i>Носиоци активности</i>	<i>Реализатори</i>	<i>Динамика</i>	<i>Напомене</i>
Играоница у Биљановцу „Школица живота“	Предшколска установа, васпитачи,	Васпитачи, деца узраста 3-5,5 година, родитељи	У времену од 8.00 до 14.00 часова	
Играоница на Копаонику	Предшколска установа, васпитачи,	Васпитачи, деца узраста 2-6,5 година, родитељи	У времену од 9.00 до 18.00 часова	Услуге у оквиру програма финансирају родитељи

2.3.Физичко окружење као димензија програма

Простори наших вртића су различити по величини и капацитету, неки се налазе у урбаним деловима града, а други су у природном окружењу. Сви вртићи имају дворишта и/или терасе. Оно што је заједничко за све просторе јесте да су безбедни, отворени и доступни. У оквиру сваког вртића, сви простори, унутрашњи и спољашњи су повезани и међусобно интегрисани, са флексибилном наменом. Простор одражава концепцију програма и нарочита пажња се посвећује сталном реструктурирању, развијању и обогаћивању простора, у партнерству са породицом и локалном заједницом.

Простор реалног програма није само радна соба. Он обухвата и свакодневно коришћење отвореног простора за игру и учење, заједничке просторе у вртићу, који пружају могућности за различите начине сусретања и заједничког учешћа деце различитих узраста и других одраслих, као и различита места у локалној заједници као места активног учешћа деце. Простор је променљив и динамичан. Приступачан је деци, подстицајан, инспиративан и омогућава деци да бирају активности и садржаје и начине груписања - могу да раде заједно и сарађују, али и да се осаме и да самостално користе материјале на различите начине. Деца имају могућност да реорганизују простор, уређују га, истражују, креирају, стварају. На тај начин деца граде лични и групни идентитет и добијају прилику да се осете уважено и одговорно, а пре свега имају мноштво прилика да уживају и да се радују.

Простор је организован тако да садржи различите просторне целине. Промене у простору резултат су истраживања иницираних децијим питањима, игром и пројектима које као мале заједнице развијају. Материјали који се могу наћи у простору су неструктурирани природни, амбалажни, дрвени, пластични, рециклажни и други који омогућавају вишенаменско коришћење и подстичу децију машту и креативност. Осим играчака и материјала са вишенаменском употребом (рестлова), у простору се могу пронаћи и реални предмети који омогућавају деци непосредан доживљај стварности. Двориште и сви простори вртића су места за игру и учење и одражавају концепцију Основа програма. У креирању простора и просторних целина веома важно је посматрање понашања деце у току игре и активности, што нам пружа податке о мотивацији како дете учи, истражује, испитује, како деца решавају проблеме, о њиховим стилевима учења, о природи социјалних интеракција, интересовањима деце, о развојном напредовању деце или ако постоје специфични развојни проблеми. Посматрање са циљем, током различитих делова дана, плански, у различитим деловима собе, дворишта, хола, груписање деце, највеће могућности децијег интересовања за интеракцију са другом децом у току активности, могућност датог простора за активност деце, одабир материјала, које изборе деца праве за смислене активности, игру, када су деца покретачи породице у креирању простора. Функције свега изложеног у простору су истраживање, видљивост програма, персонализованост (даје слику идентитета групе и појединаца), и подстицање заједничког учешћа свих актера (деце, родитеља и одраслих у вртићу и заједници).

Временска организација је флексибилна у односу на структурирање редоследа и трајања различитих ситуација и активности у вртићима. Дневни ритам активности је устаљен, што омогућава предвидљивост и помаже деци да стекну дневне рутине. Свакодневне активности (обедовање, спавање, боравак напољу...) се планирају у дијалогу са породицом и локалном заједницом, а у складу са потребама деце. Уважавају се индивидуалне разлике (у вези са исхраном, одмором) које подржавају децију добробит. Промисља се о начинима договарања са децом о правилима везаним за рутине и подстиче самосталност деце у обављању рутина.

3. ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО ДЕМОКРАТСКЕ И ИНКЛУЗИВНЕ ПРАКСЕ

3.1.Партнерство са породицом

Породица је примарни и најважнији васпитач деце. Партнерство са породицом се гради кроз узајамно поверење и поштовање, сталну отворену комуникацију и дијалог, као и препознавање и уважавање јединственог доприноса и снага сваке стране путем неговања емпатије, осетљивости и уважавања различитих перспектива. Оно се огледа и у заједничком доношењу одлука, као и спремности на договоре и промене. Неговањем рефлексивности у раду практичари унапређују своје компетенције које се односе управо на развијање

партнерства са породицом, кроз дијалог и размену у оквиру малих заједница практичара на нивоу вртића установе.

Родитељи су укључени у процес рада и вредновања квалитета Установе у оквиру следећих саветодавних и стручних тела: Савет родитеља, Тим за развојно планирање, Тим за заштиту деце од дискриминације, насиља, занемаривања и злостављања и Тим за самовредновање, а у наредном периоду настојаћемо да представнике родитеља укључимо и подстакнемо на активност и у осталим тимовима у установи. Разматрајући актуелна питања из живота Установе која се тичу њихове деце, породице учествују у доношењу одлука, решавању проблема, превазилажењу изазова, унапређивању квалитетарада. Поред учешћа родитеља у раду саветодавних и стручних тела, подржава се активно учешће породице у непосредном животу и раду вртића. Стварају се могућности и прилике да породице одлучују и активно доприносе васпитању и образовању своје деце: родитељски састанци, осмишљавање и реализовање различитих радионица, неговање родитељских иницијатива, креирање постера, штампаних и видео материјала којима се родитељи позивају на учешће.

Предвиђени су различити видови сарадње са родитељима, као и бројне прилике за заједничко живљење, дружење и грађење квалитетних односа, међусобно упознавање и размену. Партнерство се гради од почетка, већ на првим родитељским састанцима. Припремљени су информатори о процесу адаптације, игри, иницијативи, организацији живота и рада у вртићу; анкете, упитници о навикама и особинама детета. Индивидуални (саветодавни, информативни...) разговори и подршка родитељским компетенцијама од стране васпитача, мед. сестара-васпитача и стручног сарадника су породици на располагању свакодневно. Континуирано се остварује сарадња и размена информација о развоју и напредовању и социјалном функционисању детета унутар наших вртића и са другим институцијама које се баве бригом о деци (школа, центар за социјални рад, интерресорна комисија), током свих транзиционих периода.

3.2. Повезаност са локалном заједницом

Локална заједница чини друштвени и културни контекст у коме дете одраста, као и шире окружење које обухвата физичку и социјалну средину (различите установе, институције, организације, различите социјалне групе). За дете је заједница пре свега његово непосредно окружење - породица, вртић и друге институције и места које посећује (дом здравља, места за игру и забаву, продавнице, игралишта и сл.).

Предшколска установа „Весело детињство“ тежи повећању видљивости и промовисању значаја квалитетног раног васпитања и образовања у заједници, континуирано развијајући сарадњу, партнерство и умрежавање са свим актерима који доприносе подршци раног развоја деце. Захваљујући свом проактивном приступу, предшколска установа „Весело детињство“ је видљиви субјект, активан партнер и учесник у дешавањима у граду. Деца учешћем у заједници, користећи њене ресурсе и просторе, развијају нова знања, осећање припадности и заједничког социјалног учешћа, властиту вредност и идентитет.

Креирањем подстицајнијих услова за децу и породицу подржавају се добробити, остварују међусобни позитивни утицаји и дугорочно подиже општи квалитет живота у заједници. Тежимо да промовисамо слику о детету као компетентној, активној особи која има право и могућности да активно учествује у обликовању заједнице у којој живи. Установа користи различите ресурсе и просторе у заједници за реализацију активности (отворене просторе, институције образовања, културе, спорта итд.) и учествује у различитим дешавањима у локалној заједници (прославе, фестивали, акције). Промовисање Установе у локалној заједници остварује се и кроз учешће у многобројним акцијама и манифестацијама у граду и кроз повезивање са другим образовним програмима и организацијама које се баве децом и породицом.

Поред сарадње са Министарством просвете, науке и технолошког развоја и Школском управом Краљево, континуирана сарадња видљива је и у партнерствима и сарадњи са другим

институцијама: установама културе, установама спорта и рекреације, струковним удружењима, удружењима грађана, организацијама и савезима (Центар за културу „Градац“, Туристичко-спортска организација, Карате клуб „Рашка“, Кошаркашки и фудбалски клуб „Бане“, Дечији савез „Рашка“...). Предшколска установа остварује партнерство и сарадњу и са привредним, пословним и услужним организацијама, које пружају подршку у реализацији неких активности или акција.

Отвореност установе огледа се и кроз присуство волонтера и студената (васпитача, психолога, логопеда, дефектолога) који реализују стручну праксу, стичу радно искуство и реализују истраживачке пројекте у вртићима. Сарадња установе и основних школа се континуирано одвија кроз посете предшколске деце свим школама на територији општине Рашка, заједничко учешће на манифестацијама, као и кроз посете учитеља и школске деце вртићима и заједничке састанке стручних сарадника школе, стручног сарадника установе, васпитача и родитеља чија деца полазе у школу.

Установа о свом раду и актуелним дешавањима информише родитеље и заједницу путем веб сајта установе на коме се презентују активности установе, васпитно-образовни и едукативни садржаји и примери добре праксе. Комуникација са породицама одвија се и путем других онлајн канала комуникације чиме је повећана видљивост рада у групи у оквиру установе. Многобројне активности установе пропраћене су и медијски, гостовањем представника установе у телевизијским и радијским емисијама.

3.3. Рад са децом и породицама из осетљивих група

За сву децу предшколског узраста, вртић је најприроднији амбијент за подстицање свих аспеката развоја. За децу из друштвено осетљивих група (децу са тешкоћама у развоју, децу из социјално нестимулативних средина) која су имала приоритет приликом уписа у нашу предшколску установу, кроз програм инклузивног образовања обезбеђује се једнако право на образовање и доступност васпитања и образовања без дискриминације и издвајања.

Установа је формирала Тим за инклузију као вид систематске подршке унапређивању и развијању инклузивне културе установе и неговању инклузивне праксе. **Циљ** рада тима за инклузивно образовање је креирање инклузивне културе предшколске установе кроз:

- уважавање права све деце на васпитање и образовање у вртићу којом се уважава родна, културна, здравствена и свака друга различитост, развија осетљивост на дискриминацију, а посебна пажња посвећује укључивању деце из осетљивих група;
- подршку детету као компетентном бићу усмереношћу на добробит детета и подршку његовим потенцијалима и активном учешћу у животу вртића и локалне заједнице;
- грађење партнерства са породицом и локалном заједницом у циљу остваривања добробити детета.

На нивоу васпитне групе у коју је укључено дете са тешкоћама у развоју формирају се **тимови за додатну подршку** које чине васпитач, стручни сарадник, родитељ, дефектолог и по потреби други сарадници ван установе.

Путем едукације васпитача, медицинских сестара васпитача, стручних сарадника и сарадника, коришћењем релевантне стручне литературе и применом дигиталних технологија континуирано радимо на повећању отворености и осетљивости за инклузивност и унапређивање компетенција за планирање и реализацију васпитно-образовног рада и различитих облика додатне подршке у овој области. Облици додатне подршке деци и породици које установа организује у сарадњи са партнерима на нивоу локалне заједнице су: Центар за социјални рад у сарадњи са Удружењем за помоћ деци са тешкоћама у развоју реализује услугу „лични пратилац детета“.

Породица као први и основни васпитач детета није непроменљива и подложна је многим кризама током раста детета које зависе од контекста: болест, развод, смрт, губитак

посла, сиромаштво, низак ниво образовања, инвалидитет, алкохолизам и у том смислу свака породица може да буде осетљива. Породице често трпе и дискриминацију и социјалну искљученост. Све су то ситуације када је породици потребна подршка, посебно породици са дететом предшколског узраста. Вртић има одговорност за доступност своје подршке и отворен је за сву децу из локалне заједнице. Вртић пружа подршку целовитом развоју детета, васпитној функцији породице и укључивању детета и одраслих у друштвену заједницу. Препознавањем и адекватним реаговањем, предшколска установа, кроз своје програме пружа различите врсте подршке: вршњачке, колегијалне, стручне, институционализоване, системски регулисане, усмерене на најбољи интерес и добробит детета.

3.3.1. Васпитно образовни рад са децом са тешкоћама у развоју

Рад са децом са тешкоћама у развоју реализују васпитачи по општим основама предшколског програма са додатним мерама индивидуализације. Основе програма васпитно образовног рада покривају све области индивидуалног развоја детета са циљем да задовоље основне потребе игре, учења и прилагођавања. За свако дете дефинисан је индивидуални план подршке, који се спроводи у установи, а који садржи очекиване исходе, задатке, активности, услуге и мере, одговорне особе и временски оквир за реализацију плана. Очекивани исходи су обично: социјализација и едукација, успешно напредовање у образовно – васпитном систему и очување и унапређење здравља, побољшање квалитета живота и стимулација целокупног развоја. Конкретни програми васпитно-образовног рада за поједино дете или мању групу деце планирају се и изводе одабирајући садржаје, захтеве и материјале и распоређујући их у складу са потребама и могућностима сваког детета или мање групе у партнерству са породицом. Важан сегмент рада је планирање заједничких активности за сву децу, уз праћење и подршку дефектолога као и сарадњу са васпитачима и другим стручним сарадницима. Општи циљ у раду је развијање и неговање способности и вештина из свих области развоја уз подржавање деце добробити, како би се омогућила што праведнија и потпунија социјална укљученост деце у њиховој ужој и широј друштвеној средини.

3.4. Транзиција и континуитет у образовању

Транзициони периоди представљају временске периоде током којих дете доживљава промену због преласка са једног на други ниво васпитања и образовања. Они обухватају неколико месеци пре преласка на следећи ниво и неколико месеци након преласка и односе се на: први полазак у вртић/јаслице (прелазак из породице у вртић), прелазак из јаслица у вртић, прелазак из једне групе/вртића у други и полазак у школу.

Програми транзиције се пажљиво разрађују и реализују, уз уважавање перспективе детета и родитеља, подстицање партнерства и уважавање могућности и ресурса вртића, породице и заједнице.

Активности усмерене на успешно прилагођавање и добробит детета, планирају се и реализују у узајамној сарадњи са породицом, уз укључивање других стручњака и установа, уколико постоји потреба (ОШ, ЦЗСР, ИРК, други вртић и сл.). Обезбеђују се повољни услови за прилагођавање детета, креирањем подстицајне средине и осмишљавањем активности, уз активно присуство родитеља током првих дана боравка детета у јаслицама/вртићу, поштовање индивидуалног ритма детета и постепено одвајање од родитеља.

Програми адаптације деце на јаслице/вртић доносе се у партнерству са породицом, уз уважавање јединствености детета, његових навика и потреба, и пружање подршке породици и деци. Након уписа деце у јаслице, у јуну сваке године, организује се заједнички састанак мед. сестара-васпитача, васпитача који раде у јаслицама и стручног сарадника са родитељима који су први пут уписали децу у јаслице. Циљ оваквог вида подршке родитељима је њихово благовремено упознавање са процесом адаптације, могућим током и факторима који утичу на адаптацију деце и породица и мерама које имају за циљ да овај процес учине лакшим и

успешнијим. Смисао заједничког боравка деце и родитеља током првих дана у вртићу је у томе да прелазак детета у нову средину има ослонац у ономе што му је блиско и познато, да нову средину упозна уз подржавајуће присуство особе за коју је везано и коју познаје. То је период у коме се активно прилагођавају и одрасли и деца, јер се кроз узајмне интеракције креира нови контекст у коме се моделују узајмна очекивања, утврђују рутине и успостављају обрасци понашања. Због тога је овај период посебно значајан и важно је да буде добро испланиран, а истовремено врло флексибилан. Посебна пажња поклања се стварању поверења и добре сарадње са породицом, јер је то темељ квалитетних, узајамно уважавајућих односа и партнерства са породицом.

Једна од важних активности у овом периоду је и грађење идентитета групе, како би дете препознало сличности које га повезују са групом, доживело групу као своју и осетило сигурност, блискост и припадање. Дете такође уочава различитост и препознаје себе као јединствену и непоновљиву особу, која је вредна сама по себи и значајна као појединац, а истовремено и као члан својих група (породица, вршњачка група у вртићу, итд.).

Остваривање припремног предшколског програма доприноси програмском и организационом повезивању предшколског и школског система, као претпоставке остваривања континуитета у васпитању и образовању деце. Због тога овај транзициони период представља заједничку одговорност вртића, школског система и породице како би се олакшао прелазак детета у ново окружење. Циљ је обезбеђивање континуитета квалитетног физичког и социјалног контекста за развој и учење кроз холистички приступ детету, уз уважавање индивидуалних карактеристика и права сваког детета.

Деца предшколског узраста и њихове породице се, током припремног предшколског програма, упознају се са особеностима школског система. У години пред полазак у школу сарадња установе и основних школа се континуирано одвија. Посете школама, праћење наставе током школског часа и заједничке манифестације предшколаца са децом школског узраста чине саставни део овог транзиционог периода. Такође, родитељи деце припремног предшколског програма имају прилику да на заједничком састанку са васпитачима и стручним сарадником дискутују важне аспекте транзиције, као и да се упознају са изазовима које полазак у школу доноси.

Када су у питању деца из осетљивих група, трудимо се да одржимо континуитет и уважавамо сложеност транзиције између школског и предшколског система. Како унапређење инклузивности образовања има приоритет у установи, настојимо да са породицама, васпитачима и представницима школе заједно планирамо процес преласка из вртића у школу. Заједно са породицом детета разматрамо у којој мери би документација која постоји, у виду педагошког профила, мера индивидуализације или индивидуалног плана подршке, била од користи за креирање подстицајног окружења и ситуација у школи. Заједно са родитељима као партнерима креирамо праксу која се уз њихову сагласност преноси и у школски систем и има позитиван ефекат на учење и развој детета.

4.ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА КАО МЕСТО РЕФЛЕКСИВНЕ ПРАКСЕ

Предшколска установа као место рефлексивне праксе подразумева :

- развијање односа међу васпитачима, стручним сарадницима, сарадницима и свим другим запосленима, заснованих на поверењу, уважавању, размени и узајамној подршци;
- развијање рефлексивног приступа пракси кроз стално преиспитивање теоријских и властитих полазишта и сопствене праксе у дијалогу са колегама, породицом и децом;
- покретање заједничких истраживања практичара о питањима која су релевантна за њихову праксу и у функцији развијања програма у складу са концепцијом Основа програма;

- професионално усавршавање којим се практичари оспособљавају за истраживања и критичко преиспитивање у правцу континуираних промена, учења и развоја;

- повезивање кроз заједничка истраживања са другим вртићима, истраживачким и институцијама иницијалног образовања, као и другим институцијама и организацијама.

Пракса образовања је по својој природи трансформативна и етичка. Она се сагледава као комплексан систем грађења односа и као таква је променљива, непредвидива и увек контекстуално обликована. Професија васпитача, као релациона пракса која се остварује у динамичном и променљивом контексту, по својој суштини је етичка пракса, вођена вредностима и заснована на критичком преиспитивању и преузимању одговорности. Схваћена као вишеперспективна, васпитно-образовна пракса се развија кроз односе узајамне зависности и уважавања, ко-конструкције и грађења заједничког значења међу учесницима. Развијање квалитета васпитно-образовне праксе подразумева сталне промене које се не могу уносити споља, већ се граде кроз промене културе установе и преиспитивање имплицитне педагогије.

4.1. Заједница рефлексивне праксе: развој праксе, професионални развој и јавно деловање

Кључна подручја стручног усавршавања која су релевантна за развијање рефлексивне праксе и професионално оснаживање су :

- подручје непосредног рада са децом,
- развијање сарадње и заједнице учења и
- развијање професионалне праксе.

Кључна подручја за развијање заједнице рефлексивне праксе и професионално оснаживање у нашој установи одређена су у складу са новом концепцијом Основа програма предшколског васпитања и образовања – „Године узлета“ и разрађена кроз циљеве нашег Развојног плана. Процес обука и имплементација нових Основа програма биће основа за даље развијање заједнице рефлексивне праксе и професионално оснаживање васпитача и стручних сарадника. Заједнице учења ће се креирати тако да подрже процес имплементирања нових Основа програма и развијају се уживо и онлајн. У заједницама учења практичара сви узимају учешће. Учење се организује око релевантних питања, проблематике из праксе и истраживања која покрећу практичари, или узимањем учешћа у истраживањима, пројектима и процесима заједно са релевантним установама.

Рефлексивност практичара је основ развијања програма и праксе. Наша установа континуирано гради и негује културу лидерског деловања свих запослених на свим професионалним позицијама. Усмерени смо на унапређивање квалитета васпитно-образовне праксе и развој улоге професионалца као заступника значаја раног развоја и квалитетног предшколског васпитања и образовања. Оваква слика о лидеру у вртићу свој одраз има у виђењу детета као компетентне особе, вртића као места живљења и заједничког грађења програма уз учешће свих: деце, родитеља, породице и локалне заједнице.

Хоризонталне размене и истраживања практичара су основни ослонац развоја праксе и грађења односа заснованих на поверењу, уважавању, размени и узајамној подршци. У установи се реализују различити начини планирања и остваривања хоризонталног учења и истраживања практичара, чиме континуирано преиспитујемо теоријска и практична полазишта и сопствене праксе у дијалогу са колегама, породицом и децом. План стручног усавршавања реализоваће се и кроз рад Васпитно-образовног већа и стручних актива. Годишњим планом стручног усавршавања планирамо и редовно стручно усавршавање васпитача, медицинских сестара- васпитача и стручних сарадника и сарадника путем акредитованих семинара. Осим наведеног, учествоваћемо у програмима стручног усавршавања на различитим интернет

платформама (Пасош за учење, Etwinning, Erasmus...), као и похађањем онлајн предавања, конференција и обука (ОКЦ и други семинари).

Похађани семинари се реализују и презентују у вртићима, на активима установе, на стручним сусретима и конференцијама васпитача и медицинских сестара васпитача. Наставићемо са богатом праксом хоризонталних размена и у наредном периоду, јер овај вид професионалног оснаживања има вишеструке ефекте на квалитет рада и јачање компетенција. Једна од области која за већину васпитача и медицинских сестара-васпитача предствља велику новину јесте употреба веб алата у васпитно-образовном раду, што отвара потребу за организовањем различитих облика усвајања и унапређивања дигиталних компетенција практичара.

У установи се креирају различите прилике за професионални развој свих запослених (учешће у пројектима, деловање у стручним удружењима, хоризонтално и вертикално стручно усавршавање, разрада индивидуалних планова стручног усавршавања у складу са индивидуалним потребама сваког практичара и сл.). Учествујемо на релевантним стручним скуповима, за које се тимски припремају презентације радова наших вртића, ангажовањем на промовисању права детета и породице и промовисањем значаја предшколског васпитања и образовања. Установа и сви запослени заговарају значај раног образовања у партнерству са локалном заједницом, развијајући и ширећи понуду програма (програми подршке деци са тешкоћама у развоју и др).

Процес самовредновања, стална рефлксија и преиспитивање васпитне праксе спроводи се студиозно и објективно и основа је за постављање приоритета у даљем раду.

Тимски рад васпитача и стручних сарадника у реализацији свих задатака јесте наш циљ на коме континуирано радимо и коме тежимо, учећи једни од других и користећи искуства оних који су у овом начину функционисања успешнији.

4.2. Праћење и вредновање остваривања предшколског програма

4.2.1. Кључни принципи на којима се гради култура самовредновања у установи

Самовредновање је континуирани процес преиспитивања постојеће праксе који се базира на принципима систематичности и транспарентности и спроводи се унутар установе од стране запослених и служи за унапређивање рада запослених и развој установе у циљу остваривања добробити деце. Овај сегмент одвијаће се на више нивоа:

-Самовредновање рада предшколске установе – сваке радне године врши се самовредновање изабране области квалитета. Носилац самовредновања је Тим за самовредновање, а оно се спроводи у складу са: Правилником о вредновању и самовредновању рада образовних установа, Правилником о стандардима квалитета рада установе и Годишњим планом самовредновања. Овим процесом сагледаваће се реално стање у установи полазећи од стандарда квалитета као оквира за преиспитивање и рефлксију праксе. У зависности од области која се вреднује, вршиће се примена различитих техника и инструмената и коришћење више извора информација (консултовање деце, васпитача, родитеља, чланова УО и представника локалне заједнице, анализа педагошке документације, непосредни увид у рад са децом, заједничке анализе и дискусије и др.);

-Стална стручна размена и заједничка рефлксија васпитача и стручних сарадника на нивоу тимова и актива – заједнички састанци и анализе који се односе на: преиспитивање усклађености реалног програма са концепцијом Основа програма; преиспитивање реалног програма у његовим основним димензијама (средини за учење, квалитет односа, заједничко учешће, подршка диспозицијама за учење, различитости, сарадња са породицом и локалном заједницом);

-Заједничка рефлксија о развијању појединачних тема/пројеката у васпитним групама, као и на нивоу јаслица / вртића;

-На нивоу васпитних група кроз документовање вршиће се праћење дечијег учења и учења кроз индивидуалне портфолије, као и праћење како се развија програм кроз структуру простора, групне портфолије, почетне и процесне паное, панеле, инсталације и др.;

-Анкете и састанци за родитеље, путем којих се долази до идеја и мишљења родитеља у вези са програмом, која ће узимати у обзир при његовом развијању.

Праћење кроз документовање обухвата праћење учења и развоја детета и праћење како се развија програм. Кроз документовање се омогућава видљивост програма и учења и развоја деце. Вредновање је саставни део праћења програма. Основни принципи праћења и вредновања су: вишеперспективност овог процеса (учење деце, породице и других учесника у праћењу програма) и рефлексивни приступ пракси.

Сврха праћења развијања програма је континуирано грађење квалитета програма предшколског васпитања и образовања.

Вредновање квалитета рада установе врши се кроз спољашње вредновање квалитета рада установе и самовредновање. Екстерно вредновање квалитета рада установе је реализовано у априлу 2014. године. На основу оцене стања у Установи, израђен је план за унапређивање рада Установе.

Самовредновање као реалан процес доноси ефекте кроз подстицање добре праксе, помагање запосленима да препознају сопствене вештине и стручност и омогућава заједничко учење и професионални развој. Спроводи се кроз кључне области дефинисане Правилником о стандардима квалитета рада установе. Циљ процеса и рада на овим областима самовредновања је **грађење квалитетне праксе** предшколске установе као заједнице учења и реалног програма васпитно-образовног рада са децом са једне стране, и **афирмација предшколског програма установе** у друштвеној и професионалној заједници, са друге стране.

Веома је важна комуникација између Тима за самовредновање и Тима за унапређење квалитета рада вртића јер се тако сагледава сопствена пракса која води ка унапређењу у грађењу културе вртића, развијању реалног програма и подржавања дијалога са родитељима и децом кроз критички приступ пракси и отвореност за преиспитивање и промену. На тај начин сваки вртић донекле развија сопствену праксу базирану на својим специфичностима. На почетку сваке радне године фокус стављамо на једну од кључних области. Акциони план обухвата ослушкивање заједничких потреба породице, предшколске установе, увида из праксе, специфичности вртића, породица деце, као и заједничког контекста учења.

Акциони план садржи активности, носиоце и време реализације. У оквиру активности спроводи се континуирано информисање, креирање различитих облика и могућности рада свих интересних група у процесу самовредновања у установи. На овај начин, васпитач из улоге рефлексивног практичара сагледава своју праксу, детаљније упознаје како да на различите начине, својствене конкретном вртићу може да разматра индикаторе. То представља полазиште за промишљање о акцијама које ће унапредити рад вртића и сопствену праксу.

У процес самовредновања квалитета рада установка укључује све оне којима је квалитет важан и који учествују у његовом грађењу: васпитаче, родитеље, децу, друге запослене у вртићима, представнике локалне заједнице. Конструктивни предлози проистекли из размена између интересних група представљају полазиште за израду Годишњег плана рада установе. Заједничка настојања усмерена су ка остваривању предложених мера за унапређење квалитета рада на нивоу свих радних јединица, о чему постоје писани записи (извештаји о процесу праћења квалитета рада). Евалуација спроведених мера за унапређивање квалитета рада врши се на основу извештаја, а усаглашеност планираних мера за унапређивање квалитета са проценом стања у установи постиже се континуираном сарадњом Тима за самовредновање на нивоу установе и Тима за развојно планирање. Дијалог два тима води ка стварању нових перспектива, као и конкретних планова за наредну радну годину.

Појединачна праћења и извештаји о вредновању остваривања предшколског програма настали током године биће обједињени у Извештају о раду Установе и остваривање Годишњег плана рада, што ће представљати смернице за израду акционих планова за наредну годину, као и програма стручног усавршавања.

ПРЕДШКОЛСКА УСТАНОВА "ВЕСЕЛО ДЕТИЊСТВО"

РАШКА

ул. Милуна Ивановића 66

36350 Рашка

Телефон/факс: 036/736-120

mail: puveselodetinjstvo.direktor@gmail.com

ПИБ: 101272420

Матични број: 07233841

Шифра делатности: 8510

Жиро рачун: 840-137661-74

На основу члана 119. став 1. тачка 2. Закона о основама система васпитања и образовања („Сл. гласник РС“, бр. 88/17,27/18,10/19,6/20 и 129/21), члана 16.,17. и 22. Закона о предшколском васпитању и образовању („Сл. гласник РС“ 18/10, 101/17, 113/17, 10/19 и 129/21) и члана 29.Статута Предшколске установе "Весело детињство" Рашка, бр. 1096 од 27.06.2022.г., Управни одбор, на својој седници одржаној дана 00.00.2024.године, једногласно је донео

ОДЛУКУ

УСВАЈА СЕ Предшколски програм Предшколска установа "Весело детињство" Рашка за радну 2024/2025.годину.

Председник Управног одбора
